

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN

Trần Thị Phương

**PHÁT HUY GIÁ TRỊ TRUYỀN THỐNG CỦA GIA
ĐÌNH VIỆT NAM TRONG XÂY DỰNG GIA ĐÌNH Ở
THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH HIỆN NAY**

Chuyên ngành : Chủ nghĩa xã hội khoa học

Mã số : 9229001.02

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ TRIẾT HỌC

HÀ NỘI – 2026

Công trình được hoàn thành tại:
Đại học Khoa học xã hội và nhân văn - Đại học Quốc gia Hà Nội

Người hướng dẫn khoa học: 1. GS.TS Nguyễn Quang Hưng
2. PGS.TS Ngô Thị Phụng

Phản biện: PGS.TS. Bùi Thị Kim Hậu

Phản biện: PGS.TS. Đỗ Thị Thạch

Phản biện: PGS.TS. Nguyễn Thị Thọ

Luận án được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận án tiến sĩ, họp tại phòng 302, nhà E, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn, Hà Nội vào hồi 8 giờ 30 phút, ngày 8 tháng 8 năm 2026.

Có thể tìm hiểu luận án tại:

- Thư viện Quốc gia Việt Nam
- Trung tâm Thông tin - Thư viện, Đại học Quốc gia Hà Nội

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Gia đình là tế bào của xã hội, nơi hình thành nhân cách và lưu giữ, trao truyền các giá trị truyền thống như tình nghĩa, hiếu kính, tôn ti, trọng học, yêu lao động và tinh thần cộng đồng. Những giá trị này tạo nên bản sắc văn hóa và nền tảng đạo đức cho sự ổn định, phát triển bền vững của xã hội. Trong bối cảnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập, việc phát huy các giá trị gia đình trở thành yêu cầu cấp thiết, được Đảng và Nhà nước khẳng định qua các chủ trương, nghị quyết về xây dựng gia đình và phát triển con người.

Tại Thành phố Hồ Chí Minh, quá trình đô thị hóa nhanh và biến đổi xã hội đã làm thay đổi cấu trúc, đời sống gia đình, vừa tạo cơ hội phát triển, vừa đặt ra nhiều thách thức như suy giảm gắn kết, gia tăng cá nhân hóa, đứt gãy giáo dục giá trị và các vấn đề xã hội. Những biến đổi này phản ánh mâu thuẫn giữa truyền thống và hiện đại, đòi hỏi phải nhận diện và giải quyết một cách khoa học. Vì vậy, việc lựa chọn nghiên cứu vấn đề “Phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay” không chỉ nhằm bảo tồn truyền thống mà còn góp phần xây dựng con người đô thị hiện đại, củng cố nền tảng văn hóa và hướng tới mục tiêu gia đình “no ấm, hạnh phúc, tiến bộ, văn minh”.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

Mục đích nghiên cứu

Luận án nhằm làm rõ cơ sở lý luận và thực tiễn của việc phát huy các giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng

gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay; trên cơ sở đó đề xuất các giải pháp chủ yếu nhằm phát huy hiệu quả các giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam, góp phần xây dựng gia đình no ấm, hạnh phúc, tiến bộ, văn minh trong bối cảnh đô thị hiện đại.

Nhiệm vụ nghiên cứu

Để đạt được mục đích trên luận án thực hiện những nhiệm vụ sau:

- Tổng quan tình hình nghiên cứu liên quan đến đề tài.
- Làm rõ cơ sở lý luận về phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam.
- Phân tích thực trạng, thành tựu, hạn chế, nguyên nhân và các mâu thuẫn trong quá trình phát huy các giá trị truyền thống gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh.
- Đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả phát huy các giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam hiện nay.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của luận án là: Phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay.

Phạm vi nghiên cứu

- *Về nội dung*: Luận án tập trung nghiên cứu năm giá trị truyền thống cơ bản của gia đình Việt Nam gồm: (1) tình nghĩa và sự gắn kết gia đình; (2) hiếu kính và đạo lý “uống nước nhớ nguồn”; (3) tôn ti trật tự và nề nếp gia phong; (4) trọng học và yêu lao động; (5) tinh thần tương trợ và trách nhiệm với họ hàng, cộng đồng.

Về không gian: Nghiên cứu được thực hiện tại Thành phố Hồ Chí Minh, khảo sát ở ba địa bàn tiêu biểu: Quận 1 (cũ), Thành phố Thủ Đức (cũ) và huyện Củ Chi (cũ), nhằm so sánh sự khác biệt giữa

khu vực đô thị trung tâm, đô thị mới và ngoại thành trong việc phát huy các giá trị truyền thống gia đình.

Về thời gian: Luận án nghiên cứu việc phát huy các giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh giai đoạn từ năm 2015 đến nay.

4. Cơ sở lý luận và phương pháp nghiên cứu

Cơ sở lý luận

Luận án dựa trên cơ sở lý luận của Chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam về gia đình, xây dựng gia đình, phát huy giá trị truyền thống của gia đình, mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội ở Thành phố Hồ Chí Minh 2020 - 2030 và tầm nhìn 2045.

Cơ sở thực tiễn

Luận án dựa vào thực tiễn phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh, đồng thời dựa vào đánh giá của Nghị quyết Đại hội Đảng bộ Thành phố, nghị quyết chuyên đề, các báo cáo sơ, tổng kết của các cơ quan chức năng và kết quả điều tra, khảo sát xã hội học của tác giả về vấn đề nghiên cứu ở một số xã, phường đã xác định.

Phương pháp nghiên cứu

Trên cơ sở phương pháp luận của chủ nghĩa duy vật biện chứng và chủ nghĩa duy vật lịch sử, luận án sử dụng tổng hợp các phương pháp nghiên cứu của khoa học xã hội và nhân văn như: phương pháp phân tích - tổng hợp, logic - lịch sử, so sánh, thống kê, phương pháp nghiên cứu tài liệu và điều tra xã hội học... nhằm làm sáng tỏ những vấn đề lý luận và thực tiễn về phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay.

5. Những đóng góp mới của luận án

Thứ nhất, luận án hệ thống hóa năm giá trị truyền thống tiêu biểu của gia đình Việt Nam cần phát huy và làm rõ yêu cầu thích ứng của các giá trị này trong điều kiện gia đình đô thị ở Thành phố Hồ Chí Minh.

Thứ hai, luận án nhận diện bốn mâu thuẫn cơ bản trong quá trình phát huy giá trị truyền thống, từ đó chỉ ra yêu cầu kế thừa, tái cấu trúc và thích ứng với điều kiện xã hội mới.

Thứ ba, luận án đề xuất hướng tái cấu trúc phương thức thực hiện năm giá trị truyền thống phù hợp với đặc thù Thành phố Hồ Chí Minh: hiếu nghĩa hai chiều; gắn kết tinh thần; gia phong dân chủ; trọng học, yêu lao động gắn với năng lực và trách nhiệm nghề nghiệp; tương trợ gắn với cộng đồng đô thị.

6. Ý nghĩa lý luận và thực tiễn của luận án

Kết quả luận án góp phần bổ sung cơ sở lý luận về gia đình và phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình hiện nay, đồng thời cung cấp luận cứ khoa học cho việc hoạch định chủ trương, giải pháp phù hợp ở Thành phố Hồ Chí Minh.

Luận án cũng có thể được sử dụng làm tài liệu tham khảo trong nghiên cứu và giảng dạy các vấn đề liên quan đến gia đình.

7. Kết cấu của luận án

Luận án gồm: Mở đầu, 4 chương, 14 tiết, kết luận, danh mục công trình khoa học đã công bố, tài liệu tham khảo và phụ lục.

Chương 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN

1.1. Các công trình tiêu biểu nghiên cứu về vai trò của gia đình

1.1.1. Các công trình tiêu biểu nghiên cứu ở nước ngoài về vai trò của gia đình

Trong các nghiên cứu quốc tế, vấn đề vai trò gia đình được tiếp cận từ nhiều góc độ khác nhau. Tiêu biểu có Hye-On Kim và Siegfried Hoppe-Graff (2001) với công trình *Mothers' Roles in Traditional and Modern Korean Families: The Consequences for Parental Practices and Adolescent Socialization* (Vai trò của bà mẹ trong các gia đình Hàn Quốc truyền thống và hiện đại: Hậu quả đối với cách làm cha mẹ và sự hòa nhập xã hội của thanh thiếu niên) tập trung làm rõ vai trò của người mẹ trong gia đình Hàn Quốc truyền thống và hiện đại, qua đó nhấn mạnh ảnh hưởng của cha mẹ đối với quá trình xã hội hóa thanh thiếu niên. Từ phương diện bảo tồn giá trị, Bashir Muhammad Abubakar và Murtala Mohammed Alamai (2015) trong nghiên cứu *The Role of the Family Institution in the Sustenance of Core Societal Values* (Vai trò của thiết chế gia đình trong việc duy trì các giá trị xã hội cốt lõi), khẳng định gia đình ở Nigeria giữ vai trò trung tâm trong truyền thụ giá trị, song đang suy giảm dưới tác động của hiện đại hóa và phương Tây hóa.

Nhìn chung, các nghiên cứu này thống nhất ở việc khẳng định gia đình vừa là môi trường xã hội hóa con người, vừa là thiết chế duy trì các giá trị văn hóa, đạo đức và ổn định xã hội. Tuy nhiên, trong bối

cảnh hiện đại hóa và toàn cầu hóa, vai trò gia đình đang biến đổi theo hướng đa dạng và phân hóa.

1.1.2. Các công trình tiêu biểu nghiên cứu ở trong nước về vai trò của gia đình

Nhìn chung, các nghiên cứu trong nước về gia đình được triển khai theo nhiều hướng. Nguyễn Thị Phương Thủy (2014) với *Gia đình và giáo dục gia đình* và Trần Thị Thái Hà (2016) với *Giáo dục của các hộ gia đình nông thôn hiện nay: thực trạng và giải pháp* nhấn mạnh chức năng giáo dục của gia đình; Nguyễn Hữu Minh (2014) với cuốn *Gia đình Việt Nam trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập từ cách tiếp cận so sánh* phân tích sự biến đổi gia đình theo không gian và văn hóa; công trình của Vũ Ngọc Khánh (2021) với *Văn hoá gia đình Việt Nam* tiếp tục làm rõ vấn đề xây dựng văn hóa gia đình dưới tác động của truyền thông và chính sách.

Về cơ bản, các nghiên cứu đều khẳng định gia đình là thiết chế trung tâm của xã hội, đồng thời chỉ ra sự biến đổi mạnh mẽ về cấu trúc, chức năng và hệ giá trị dưới tác động của công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập, qua đó đặt ra yêu cầu xây dựng gia đình Việt Nam theo hướng no ấm, tiến bộ, hạnh phúc, văn minh.

1.2. Các công trình tiêu biểu nghiên cứu về giá trị truyền thống của gia đình

1.2.1. Các công trình tiêu biểu nghiên cứu ở nước ngoài về giá trị truyền thống của gia đình

Trong nghiên cứu quốc tế, nhiều công trình đã làm rõ vai trò của giá trị truyền thống gia đình trong bối cảnh hiện đại. Nese Aslan

(2009) với *An Examination of Family Leisure and Family Satisfaction Among Traditional Turkish Families* (Đánh giá về sự hài lòng và giải trí trong gia đình của các gia đình truyền thống Thổ Nhĩ Kỳ) nhấn mạnh vai trò của sinh hoạt chung trong gắn kết gia đình; Grace Hui-Chen Huang và Mary Gore (2012) qua *Confucianism and Chinese Families: Values and Practices in Education* (Nho giáo và các gia đình Trung Quốc: Những giá trị và thực tiễn trong giáo dục) khẳng định ảnh hưởng bền vững của các giá trị Nho giáo; Bashir Muhammad Abubakar và Murtala Mohammed Alamai (2015) với *The Role of the Family Institution in the Sustenance of Core Societal Values* (Vai trò của thiết chế gia đình trong việc duy trì các giá trị xã hội cốt lõi) chỉ ra sự suy giảm vai trò gia đình trong duy trì giá trị dưới tác động hiện đại hóa.

Các nghiên cứu trên đều khẳng định giá trị gia đình truyền thống vẫn giữ vai trò nền tảng nhưng đang biến đổi dưới tác động của hiện đại hóa và toàn cầu hóa, qua đó cung cấp cơ sở tham khảo quan trọng cho nghiên cứu gia đình Việt Nam hiện nay.

1.2.2. Các công trình tiêu biểu nghiên cứu ở trong nước về giá trị truyền thống của gia đình

Các công trình nghiên cứu của các tác giả: Lê Thi (2006) *Phát huy những giá trị truyền thống tốt đẹp để xây dựng gia đình hiện đại*, Lê Ngọc Văn (2017), *Hệ giá trị gia đình Việt Nam: truyền thống và đổi mới* đã phân tích những giá trị tích cực cũng như những mặt hạn chế cần lưu ý của gia đình truyền thống. Đồng thời, các nghiên cứu như *Gia đình Việt Nam trong bối cảnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế* của Đặng Nguyên Anh và cộng sự (2020), *Biến*

đổi gia đình Việt Nam trong quá trình phát triển của Hoàng Bá Thịnh (2021) và *Tác động của tiến bộ khoa học và công nghệ hiện đại đến gia đình Việt Nam hiện nay* của Đặng Văn Luận (2021) đều khẳng định hệ giá trị gia đình đang biến đổi mạnh dưới tác động của kinh tế thị trường, đô thị hóa và công nghệ.

Các công trình trên đều chung nhận định, rằng giá trị gia đình Việt Nam vận động trong mối quan hệ biện chứng giữa kế thừa và đổi mới, đặt ra yêu cầu phát huy giá trị truyền thống phù hợp với bối cảnh hiện đại.

1.3. Các công trình tiêu biểu nghiên cứu về phát huy giá trị truyền thống của gia đình trong xây dựng gia đình ở Việt Nam và Thành phố Hồ Chí Minh

Trong nghiên cứu về phát huy giá trị truyền thống gia đình, Lê Thi (2006, 2017) với *Phát huy những giá trị truyền thống tốt đẹp để xây dựng gia đình hiện đại* và *Giữ gìn và phát huy những giá trị văn hóa tốt đẹp của nhân dân Việt Nam để xây dựng gia đình bền vững và hạnh phúc...* nhấn mạnh việc kết hợp giá trị truyền thống với xây dựng gia đình tiến bộ. Các công trình như *Gìn giữ, phát triển hệ giá trị gia đình Việt Nam trong bối cảnh hiện nay* của Nguyễn Huy Phòng (2021) và *Những giá trị cơ bản của gia đình Việt Nam đương đại* của Trần Thị Minh Thi chủ biên (2021) cho thấy hệ giá trị gia đình vận động giữa truyền thống và hiện đại.

Ở Thành phố Hồ Chí Minh, nghiên cứu “*Changing of ancestor worship in the Confucian patrilineal descent group in Vietnam: The case of Ho Chi Minh city*” của Nguyen Thi Hoai Chau (2017), *Thực trạng xây dựng văn hóa gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay*

của Nguyễn Kiều Tiên (2017), nghiên cứu của Phan Thị Hồng Xuân và cộng sự (2022), *Research Overview on the Life of Families with Foreign Elements in Ho Chi Minh City, Vietnam* (Tổng quan nghiên cứu về đời sống gia đình có yếu tố nước ngoài tại Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam hay *Variation of personality and ethical values in Ho Chi Minh City, Vietnam* của Nguyen Van Bung (2024) và *Biến đổi hệ giá trị gia đình của thanh niên Thành phố Hồ Chí Minh trong bối cảnh kỷ nguyên số: Thực trạng, chuyển dịch và đề xuất chính sách* của Trương Ngọc Minh (2025) đã làm rõ sự biến đổi giá trị gia đình dưới tác động của đô thị hóa và chuyển đổi số. Vì thế, phát huy giá trị truyền thống ở Thành phố Hồ Chí Minh cần đặt trong mối quan hệ giữa kế thừa và đổi mới, thích ứng với bối cảnh hiện đại.

1.4. Khái quát giá trị của các công trình khoa học có liên quan đến đề tài đã tổng quan và những vấn đề đặt ra luận án tiếp tục nghiên cứu

1.4.1. Khái quát giá trị của các công trình đã tổng quan liên quan đến đề tài luận án

Các công trình đã:

- Cung cấp cơ sở lý luận quan trọng để nhận thức bản chất, chức năng và vai trò của gia đình trong đời sống xã hội.
- Góp phần làm rõ hệ giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam và ý nghĩa của việc kế thừa, phát huy các giá trị đó trong xã hội hiện đại.
- Chỉ ra những biến đổi của gia đình Việt Nam dưới tác động của quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa, toàn cầu hóa và cách mạng khoa học - công nghệ.

- Các công trình nghiên cứu về gia đình ở những địa bàn và nhóm xã hội cụ thể đã cung cấp những dữ liệu thực tiễn quan trọng cho việc phân tích sự biến đổi của gia đình trong bối cảnh xã hội chuyển đổi.

- Các nghiên cứu về gia đình và văn hóa gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh đã cung cấp cơ sở thực tiễn trực tiếp cho đề tài, giúp đề tài nhận diện rõ hơn bối cảnh xã hội và những vấn đề đặt ra đối với việc phát huy giá trị truyền thống của gia đình tại địa bàn nghiên cứu.

- Nhiều công trình đã đề xuất các định hướng và giải pháp nhằm xây dựng và phát triển gia đình Việt Nam trong bối cảnh mới.

1.4.2. Những vấn đề đặt ra luận án tiếp tục nghiên cứu

Thứ nhất, làm rõ cơ sở lý luận về phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam.

Thứ hai, phân tích đặc điểm kinh tế - xã hội và gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay.

Thứ ba, làm rõ các yếu tố tác động đến việc phát huy giá trị truyền thống gia đình.

Thứ tư, đánh giá thực trạng phát huy các giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh.

Thứ năm, nhận diện những mâu thuẫn đặt ra trong quá trình phát huy các giá trị này.

Thứ sáu, đề xuất giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả phát huy giá trị truyền thống gia đình hiện nay.

Chương 2: MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN CƠ BẢN VỀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ TRUYỀN THỐNG CỦA GIA ĐÌNH VIỆT NAM TRONG XÂY DỰNG GIA ĐÌNH Ở THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

2.1. Quan niệm về giá trị truyền thống của gia đình và giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam

2.1.1. Quan niệm về giá trị truyền thống của gia đình

Gia đình là một hình thức cộng đồng xã hội đặc biệt được hình thành và phát triển trên cơ sở điều kiện kinh tế - xã hội nhất định, với các mối quan hệ cơ bản là hôn nhân và huyết thống để thực hiện chức năng sinh sản, nuôi dưỡng, giáo dục, kinh tế, tiêu dùng và tâm lý, tình cảm, đáp ứng nhu cầu của cá nhân và xã hội, mà không có cộng đồng, thiết chế xã hội nào thay thế được.

Giá trị truyền thống của gia đình là hệ thống những chuẩn mực, niềm tin và cách ứng xử tích cực được hình thành, sàng lọc, duy trì và trao truyền qua nhiều thế hệ trong đời sống gia đình của một cộng đồng, có khả năng định hướng nhận thức, điều chỉnh hành vi, góp phần duy trì sự gắn kết, ổn định và phát triển của gia đình và xã hội.

2.1.2. Giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam

Giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam là hệ thống những chuẩn mực, niềm tin và cách ứng xử tích cực được hình thành, sàng lọc trong lịch sử gia đình Việt Nam, được cộng đồng thừa nhận, duy trì và trao truyền qua các thế hệ, tạo nền tảng cho sự gắn kết gia đình, góp phần định hình nhân cách con người và bản sắc văn hóa Việt Nam.

Những giá trị này bao gồm: tình nghĩa và sự gắn kết gia đình, hiếu kính với ông bà cha mẹ và đạo lý “uống nước nhớ nguồn”, tôn ti

trật tự và nề nếp gia phong, trọng học và yêu lao động, tinh thần tương trợ và trách nhiệm với họ hàng, cộng đồng.

2.2. Quan niệm, chủ thể, nội dung và hình thức phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay

2.2.1. Khái quát về Thành phố Hồ Chí Minh và đặc điểm gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh

**** Khái quát về Thành phố Hồ Chí Minh:***

Về lịch sử, chính trị, kinh tế, xã hội: Thành phố Hồ Chí Minh là đô thị đặc biệt, trung tâm kinh tế, chính trị, văn hóa lớn của cả nước, có nền văn hóa đa dạng được hình thành từ sự giao thoa của nhiều cộng đồng dân cư. Sau khi sáp nhập với Bình Dương và Bà Rịa - Vũng Tàu, Thành phố có quy mô kinh tế lớn, đóng vai trò động lực phát triển của cả nước. Trong quá trình phát triển, Thành phố vẫn duy trì nhiều giá trị và nếp sống gia đình mang đậm bản sắc địa phương.

Về dân số của Thành phố Hồ Chí Minh luôn biến động theo chiều gia tăng, dân cư phần lớn có nguồn gốc là người dân ở tuổi lao động di cư từ các tỉnh khác đến.

Về dân tộc và tôn giáo ở Thành phố Hồ Chí Minh đa dạng, tạo nên sự giao thoa văn hóa với những giá trị gia đình phong phú.

**** Đặc điểm gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh:***

Thứ nhất, sự đa dạng về cấu trúc, kiểu loại gia đình.

Thứ hai, sự gia tăng nhanh chóng mô hình gia đình hạt nhân.

Thứ ba, sự giao thoa văn hóa gia đình.

2.2.2. Quan niệm và chủ thể phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay

** Quan niệm về phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay*

** Chủ thể phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay*

2.2.3. Nội dung và hình thức phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay

** Nội dung phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh:*

** Hình thức phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay:*

2.3. Các yếu tố tác động đến phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay

- Điều kiện kinh tế - xã hội của đất nước nói chung và của Thành phố Hồ Chí Minh nói riêng.

- Tác động của xu thế toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế.

- Tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư và quá trình chuyển đổi số.

- Quan điểm, chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước và vai trò quản lý của chính quyền Thành phố.

- Tính tích cực và chủ động của chính các gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh.

Chương 3: THỰC TRẠNG PHÁT HUY GIÁ TRỊ TRUYỀN THỐNG CỦA GIA ĐÌNH VIỆT NAM TRONG XÂY DỰNG GIA ĐÌNH Ở THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH HIỆN NAY VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA

3.1. Thành tựu, hạn chế phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay

3.1.1. Thành tựu phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay

Thứ nhất, thành tựu trong phát huy giá trị tình nghĩa và sự gắn kết gia đình của gia đình Việt Nam.

Thứ hai, thành tựu trong phát huy giá trị hiếu kính và đạo lý “uống nước nhớ nguồn” của gia đình Việt Nam.

Thứ ba, thành tựu trong phát huy giá trị tôn ti trật tự và nề nếp gia phong của gia đình Việt Nam.

Thứ tư, thành tựu trong phát huy giá trị trọng học và yêu lao động của gia đình Việt Nam.

Thứ năm, thành tựu trong phát huy giá trị tinh thần tương trợ và trách nhiệm với họ hàng, cộng đồng của gia đình Việt Nam.

3.1.2. Những hạn chế phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay

Thứ nhất, hạn chế trong phát huy giá trị tình nghĩa và sự gắn kết gia đình của gia đình Việt Nam.

Thứ hai, hạn chế trong phát huy giá trị hiếu kính và đạo lý “uống nước nhớ nguồn” của gia đình Việt Nam.

Thứ ba, hạn chế trong phát huy giá trị tôn ti trật tự và nề nếp gia phong của gia đình Việt Nam.

Thứ tư, hạn chế trong phát huy giá trị trọng học và yêu lao động của gia đình Việt Nam.

Thứ năm, hạn chế trong phát huy giá trị tinh thần tương trợ và trách nhiệm với họ hàng, cộng đồng của gia đình Việt Nam.

3.2. Nguyên nhân thành tựu, hạn chế và những vấn đề đặt ra phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay

3.2.1. Nguyên nhân thành tựu, hạn chế phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay

**** Nguyên nhân của thành tựu***

- Sự chủ động và tích cực của bản thân các gia đình.
- Sự quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo Đảng, Nhà nước, Thành ủy.
- Sự nhận thức đúng đắn cấp ủy đảng, chính quyền địa phương.
- Những thành tựu của công cuộc đổi mới toàn diện đất nước và xây dựng Thành phố Hồ Chí Minh
- Tiếp thu có chọn lọc các giá trị tiến bộ của nhân loại.
- Những phương thức mới lan tỏa và giáo dục các giá trị gia đình.

**** Nguyên nhân của hạn chế***

- Trách nhiệm của các thành viên trong một số gia đình chưa cao.

- Chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước, Thành uỷ còn bất cập, hình thức.
- Hạn chế về năng lực lãnh đạo, quản lý của một số cấp uỷ, chính quyền địa phương.
- Một số mặt trái của nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và điều kiện đô thị hiện đại ở Thành phố.
- Sự giao thoa giữa các hệ giá trị.
- Sự thay đổi căn bản phương thức giao tiếp và quan hệ xã hội.

3.2.2. Một số vấn đề đặt ra trong phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay

Thứ nhất, mâu thuẫn giữa tính lịch sử - xã hội của giá trị gia đình với điều kiện tồn tại mới của gia đình đô thị.

Thứ hai, mâu thuẫn giữa tính ổn định của giá trị truyền thống với tính biến động của đời sống xã hội hiện đại.

Thứ ba, mâu thuẫn giữa tính cộng đồng của giá trị truyền thống gia đình với tính cá nhân hóa của xã hội đô thị.

Thứ tư, mâu thuẫn giữa tính tự phát trong truyền thừa giá trị với yêu cầu quản lý xã hội hiện đại.

Chương 4: GIẢI PHÁP CHỦ YẾU PHÁT HUY GIÁ TRỊ TRUYỀN THỐNG CỦA GIA ĐÌNH VIỆT NAM TRONG XÂY DỰNG GIA ĐÌNH Ở THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH HIỆN NAY

4.1. Tái cấu trúc hệ giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong điều kiện hiện đại của gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh

- Tái cấu trúc giá trị tình nghĩa và sự gắn kết gia đình
- Tái cấu trúc giá trị hiếu kính với ông bà cha mẹ và đạo lý “uống nước nhớ nguồn”

- Tái cấu trúc giá trị tôn ti trật tự và nề nếp gia phong
- Tái cấu trúc giá trị trọng học và yêu lao động
- Tái cấu trúc giá trị tinh thần tương trợ và trách nhiệm với họ hàng, cộng đồng

4.2. Giải quyết hài hòa mối quan hệ giữa cá nhân và gia đình

- Đổi mới nhận thức xã hội về quan hệ giữa quyền cá nhân và trách nhiệm gia đình

- Thể chế hóa mô hình gia đình dân chủ, bình đẳng và đối thoại trong các chuẩn mực quản lý và vận động xã hội của Thành phố

- Xây dựng văn hóa đối thoại trong gia đình như cơ chế trung gian để dung hòa lợi ích cá nhân và lợi ích gia đình

- Phân bổ lại trách nhiệm trong gia đình theo hướng công bằng, hợp lý và hai chiều giữa các thế hệ, giữa vợ và chồng, giữa cha mẹ và con cái

4.3. Xây dựng cơ chế xã hội hóa việc trao truyền các giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam thông qua sự phối hợp giữa gia đình, nhà trường, truyền thông và chính sách xã hội

- Xác định lại vị trí của gia đình trong quá trình tái sản xuất giá trị truyền thống gia đình

- Xây dựng cơ chế phối hợp chính thức giữa gia đình - nhà trường - cộng đồng xã hội

- Tái thiết không gian cộng đồng như một môi trường thứ hai để thực hành và củng cố giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam

- Chuyên nghiệp hóa đội ngũ và công cụ làm công tác gia đình

4.4. Đưa phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam vào chiến lược phát triển con người ở Thành Phố Hồ Chí Minh

- Thể chế hóa việc phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam như một phần của chiến lược phát triển con người của Thành phố Hồ Chí Minh

- Định nghĩa lại mục tiêu giáo dục giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam theo hướng hình thành năng lực của con người hiện đại

- Gắn giáo dục giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam với chiến lược hình thành con người có trách nhiệm xã hội và năng lực công dân số

4.5. Đổi mới nội dung, phương thức tuyên truyền và tăng cường ứng dụng công nghệ số trong phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay

- Đổi mới nội dung tuyên truyền theo hướng gắn giá trị truyền thống gia đình với các vấn đề thực tiễn của gia đình đô thị Thành phố Hồ Chí Minh

- Đa dạng hóa phương thức tuyên truyền và nâng cao tính tương tác trong giáo dục giá trị gia đình

- Đẩy mạnh ứng dụng công nghệ số và các nền tảng truyền thông hiện đại trong phát huy giá trị truyền thống gia đình

- Nâng cao năng lực số và khả năng tiếp nhận thông tin có chọn lọc của các thành viên gia đình

KẾT LUẬN

Gia đình là thiết chế xã hội đặc biệt, nơi lưu giữ, trao truyền và tái tạo các giá trị văn hóa dân tộc qua nhiều thế hệ. Trong bối cảnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa, hội nhập quốc tế và chuyển đổi số, việc phát huy các giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam không chỉ có ý nghĩa đối với sự phát triển của mỗi gia đình mà còn góp phần xây dựng đời sống văn hóa, phát triển con người và bảo đảm sự phát triển bền vững của xã hội. Đối với Thành phố Hồ Chí Minh - đô thị đặc biệt, trung tâm kinh tế, văn hóa lớn của cả nước - yêu cầu này càng trở nên cấp thiết trước những biến đổi mạnh mẽ của đời sống gia đình và xã hội hiện nay.

Trên cơ sở kế thừa các công trình nghiên cứu liên quan, luận án đã làm rõ một số vấn đề lý luận về giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam và phát huy các giá trị đó trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay. Luận án xác định năm giá trị truyền thống cơ bản cần được phát huy gồm: tình nghĩa và sự gắn kết gia đình; hiếu kính và đạo lý “uống nước nhớ nguồn”; tôn ti trật tự và nề nếp gia phong; trọng học và yêu lao động; tinh thần tương trợ và trách nhiệm với họ hàng, cộng đồng. Đồng thời, luận án cũng làm rõ chủ thể, nội dung, hình thức và các yếu tố tác động đến quá trình phát huy các giá trị này trong điều kiện phát triển mới của Thành phố.

Thực tiễn cho thấy trong thời gian qua, quá trình phát huy các giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam tại Thành phố đã đạt được nhiều kết quả tích cực. Nhiều giá trị cốt lõi như tình nghĩa và sự gắn kết giữa các thành viên, hiếu kính với ông bà cha mẹ, truyền thống

trọng học, yêu lao động và tinh thần tương trợ cộng đồng vẫn được đa số các gia đình duy trì và coi trọng. Các chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về xây dựng gia đình, cùng với các phong trào xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư, phong trào “Gia đình văn hóa” và hoạt động của các tổ chức chính trị - xã hội đã góp phần nâng cao nhận thức của xã hội về vai trò của gia đình trong việc giữ gìn và phát huy các giá trị truyền thống.

Tuy nhiên, bên cạnh những thành tựu đó, quá trình phát huy các giá trị truyền thống của gia đình trong bối cảnh xã hội đô thị cũng bộc lộ không ít hạn chế và những biểu hiện tiêu cực đáng lo ngại. Trong một bộ phận gia đình, sự gắn kết giữa các thành viên có xu hướng lỏng lẻo do áp lực công việc và nhịp sống đô thị nhanh; thời gian sinh hoạt chung của gia đình bị thu hẹp; sự khác biệt về quan niệm sống giữa các thế hệ ngày càng rõ rệt. Một số giá trị truyền thống như hiếu kính với cha mẹ, tôn ti trật tự, trách nhiệm với họ hàng và cộng đồng có biểu hiện suy giảm hoặc biến đổi theo hướng hình thức. Bên cạnh đó, trong đời sống xã hội cũng xuất hiện những hiện tượng tiêu cực liên quan đến gia đình như xung đột gia đình, bạo lực gia đình, ly hôn gia tăng, sự thiếu quan tâm trong giáo dục con cái, hay tình trạng chạy theo lối sống thực dụng, đề cao lợi ích cá nhân mà xem nhẹ các giá trị đạo đức gia đình. Những biểu hiện này không chỉ ảnh hưởng trực tiếp đến hạnh phúc và sự ổn định của gia đình mà còn tác động tiêu cực đến đời sống văn hóa và trật tự xã hội.

Những thành tựu và hạn chế đó xuất phát từ nhiều nguyên nhân khác nhau. Một mặt, truyền thống văn hóa gia đình bền vững

của dân tộc, sự quan tâm của Đảng và Nhà nước trong việc xây dựng gia đình và phát triển văn hóa, cùng với vai trò của các tổ chức xã hội và cộng đồng đã góp phần quan trọng vào việc duy trì các giá trị truyền thống. Mặt khác, tác động của kinh tế thị trường, quá trình đô thị hóa nhanh, sự gia tăng của xu hướng cá nhân hóa, sự thay đổi trong mô hình gia đình từ gia đình nhiều thế hệ sang gia đình hạt nhân, cùng với ảnh hưởng của truyền thông và văn hóa toàn cầu đã làm cho cơ chế truyền thừa các giá trị truyền thống gia đình gặp nhiều khó khăn.

Thực tiễn đó phản ánh những mâu thuẫn cơ bản trong quá trình phát huy các giá trị truyền thống gia đình hiện nay. Đó là mâu thuẫn giữa tính lịch sử - xã hội của các giá trị truyền thống gia đình với điều kiện tồn tại mới của gia đình đô thị; mâu thuẫn giữa tính ổn định của hệ giá trị truyền thống với tốc độ biến đổi nhanh của đời sống xã hội hiện đại; mâu thuẫn giữa tính cộng đồng của các giá trị gia đình với xu hướng cá nhân hóa ngày càng mạnh của xã hội đô thị; và mâu thuẫn giữa cơ chế truyền thừa giá trị mang tính tự phát của xã hội truyền thống với yêu cầu quản lý xã hội hiện đại. Những mâu thuẫn này cho thấy việc phát huy các giá trị gia đình không thể chỉ dừng ở việc bảo tồn các hình thức truyền thống, mà cần được tiếp cận theo hướng tái cấu trúc và thích ứng với điều kiện xã hội mới.

Để giải quyết những mâu thuẫn trong quá trình phát huy các giá trị truyền thống gia đình, luận án đã đề xuất các nhóm giải pháp chủ yếu như tái cấu trúc hệ giá trị gia đình trong điều kiện hiện đại; giải quyết hài hòa mối quan hệ giữa cá nhân và gia đình; xây dựng cơ

chế xã hội hóa việc truyền thừa giá trị; gắn phát huy giá trị gia đình với chiến lược phát triển con người Thành phố Hồ Chí Minh; đổi mới nội dung, phương thức tuyên truyền và tăng cường ứng dụng công nghệ số trong giáo dục giá trị gia đình.

Có thể khẳng định rằng, phát huy giá trị truyền thống của gia đình Việt Nam trong xây dựng gia đình ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay là yêu cầu khách quan và lâu dài. Khi được kế thừa và phát huy phù hợp với điều kiện mới, các giá trị truyền thống gia đình sẽ tiếp tục trở thành nguồn lực văn hóa nội sinh quan trọng, góp phần xây dựng gia đình no ấm, hạnh phúc, tiến bộ, văn minh; phát triển “con người Thành phố văn minh, hiện đại, nghĩa tình”, tiến tới mục tiêu trở thành “đô thị văn minh, hiện đại, năng động, sáng tạo, trung tâm kinh tế, văn hóa, xã hội, khoa học công nghệ, đổi mới sáng tạo của Châu Á, là điểm đến hấp dẫn toàn cầu, văn hóa xã hội phát triển đặc sắc, chất lượng cuộc sống cao, hội nhập quốc tế sâu rộng” vào năm 2045 như Nghị quyết số 09-NQ/TW ngày 19/5/2026 của Bộ Chính trị về xây dựng và phát triển Thành phố Hồ Chí Minh trong kỷ nguyên mới.

DANH MỤC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN

1. Tran Thi Phuong (2023), “The role of liberal education in family education in Vietnam nowadays”, *The International Conference on Liberal Education: Interdisciplinary Perspectives and Applications*, NXB. Khoa học xã hội, pp. 425-431, ISBN 978-604-364-067-0.
2. Trần Thị Phương (2024), “Xây dựng và phát huy hệ giá trị văn hóa gia đình Việt Nam theo quan điểm của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng”, *Tạp chí Điện tử Lý luận chính trị*, <https://lyluanchinhtri.vn/xay-dung-va-phat-huy-he-gia-tri-van-hoa-gia-dinh-viet-nam-theo-quan-diem-cua-tong-bi-thu-nguyen-phu-trong-6559.html?gidzl=ln01PQbrFGEu2e5hhMWq1RW8Zc-mF3O8z0k8PUe-O0d-3jzclMmn2Am4tsApCs9PeL3MDJScKOrVg7iq2W>, ISSN 2525-2607.
3. Trần Thị Phương (2025), “Phát huy vai trò của gia đình trong quản lý giáo dục bồi dưỡng thanh niên trong giai đoạn hiện nay”, *Tạp chí Quản lý Nhà nước*, <https://www.quanlynhanuoc.vn/2025/01/23/phat-huy-vai-tro-cua-gia-dinh-trong-quan-ly-giao-duc-boi-duong-thanh-nien-trong-giai-doan-hien-nay>, ISSN e-2815-5831.
4. Trần Thị Phương (2025), “Sự biến đổi của truyền thống hiếu thảo dưới tác động của công nghiệp hoá, hiện đại hoá ở thành phố Hồ Chí Minh hiện nay”, *Tạp chí Thanh niên* (68), tr. 54-56, ISSN 2734-9039.
5. Tran Thi Phuong (2025), “Gender equality in the family in Vietnam today: a study from the perspective of the responsibilities of family members”, *International Conference Proceedings gender in philosophy and culture: comparative studies*, Vietnam National University press, Hanoi, pp. 527-539, ISSN 978-604-43-4909-1.

6. Trần Thị Phương (2025), “Gia đình nơi chăm lo, giáo dục, bồi dưỡng cho thanh niên trong kỷ nguyên mới”, *Tạp chí Quản lý Nhà nước*, <https://www.quanlynhanuoc.vn/2025/04/02/gia-dinh-noi-cham-lo-giao-duc-boi-duong-cho-thanh-nien-trong-ky-nguyen-moi>, ISSN e-2815-5831.
7. Tran Thi Phuong (2025), “The roles of women in gender equality in the family in Vietnam today”, *The third international conference on the issues of social sciences and humanities*, Vol 2, Vietnam National University press, Hanoi, pp.319-333, ISBN 978-604-43-4874-2.
8. Trần Thị Phương, Trần Ngọc Chung (2025), “Phát huy giá trị truyền thống gia đình Việt Nam theo quan điểm của Đảng: nghiên cứu trường hợp tại Thủ Đức, TP. Hồ Chí Minh”, *Tạp chí Quản lý Nhà nước*, <https://www.quanlynhanuoc.vn/2025/09/09/phat-huy-gia-tri-truyen-thong-gia-dinh-viet-nam-theo-quan-diem-cua-dang-nghien-cuu-truong-hop-tai-thu-duc-tp-ho-chi-minh>, ISSN e-2815-5831.